

dem též ústavní výbor (projednána byla jen ve výboru rozpočtovém). Ale i tak vnesl zákon značné světlo do otázky tak sporné.

Zákon ze dne 12. srpna 1921, č. 316 Sb. z. a n., dává direktivu, jak by bylo lze v jiných podobných případech postupovati. Nesporně jím však dalo Národní Shromáždění na jevo, že pod výrazem Slovensko nelze po vydání ústavní listiny rozuměti též Podkarpatskou Rus.

Aby se docílilo souladu v našem právním řádě v otázce výše uvedené, bylo by buď voliti v každém jednotlivém případě cestu obdobnou, jakou naznačuje zákon ze dne 12. srpna 1921, č. 316 Sb. z. a n., anebo by mohla úprava býti provedena jediným zákonem, jenž by zahrnul všechny případy v úvahu přicházející.

Že zákonodárství ČSR. užívalo před vydáním listiny ústavní takřka vždy jen názvu Slovenska k označení celého území druhdy uherského, připadlého k ČSR., vysvětluje se jednak tím, že, jak výše již bylo řečeno, postavení Podkarpatské Rusi nebylo ještě dostatečně jasné, jednak i tím, že popřevratové zákonodárství nemohlo se oddávati dlouhému filosofování. Název Podkarpatská Rus byl utvořen teprve během času. Poprvé vyskytuje se ve Sbírce zákonů a nařízení ve vyhlášce vlády ze dne 7. listopadu 1919, č. 603 Sb. z. a n., o úředním listě civilní správy Podkarpatské Rusi. Leč ještě v zákoně ze dne 18. prosince 1919, č. 670 Sb. z. a n., užívá se jiného označení, totiž »Přikarpatská Rus«. Teprve od zákona ze dne 6. února 1920, č. 92 Sb. z. a n., o podpoře stavebního ruchu, se ho definitivně užívá.

Organisace Jednoty bratrské.*)

Božena Rubíková (Praha).

I. (V ý v o j.) Doba české reformace a zvláště Jednota bratrská poskytuje až dosud vědecké pole k badání a to jak v oboru dějinném, tak i jiném na př.: dogmatickém, sociálním, kultu a podobně. Rovněž studium řádů a ostatních památek, nastiňujících organizaci Jednoty bratrské, je po nejedné stránce zajímavé. Neboť zřízení její, jí samotnou dané, bylo jednoduché, demokratické, svérázné, zbudované na principech Písma a řídící se potřebami věřících v době, kdy ostatní církve současné byly téměř bez organizace nebo přijaly řády z rukou vrchností. K o m e n s k ý shrnul svůj soud o něm v předmluvě k Lasitského »Obrazu Jednoty bratrské« ve slova: »Nebo kdyby příklad tento řádů dobrých všechněm v Jednotě naší stále před očima byl stál, snad bychom tak nebyli zašli, jakž jsme zašli.«

Stránka organizační byla vůbec jednou ze silných stránek života Jednoty. Počátky její sahají do doby blízké založení a v celé polovině století byla úplná organizace bratrská v hlavních rysech dobudována. Jsou toho důkazem slova předmluvy k Řádu

*) Článek byl přednesen jako referát v sem. prof. Kaprasa.

z r. 1632, líčící události po letech 1520: »Kdež předkové naši několikrát k Luterovi i jiným v říši slavným církve učitelům vysílavše, v učení víry jednomyslnost našli, strany pak řádu a kázně mezi sebou od nich schválení a potvrzení přijali; jak listové jejich k Jednotě o tom svědčí.« Neboť již r. 1467 sešel se sněm na horách rychnovských a na něm zvoleni tři kněží, losem vybraní, z nichž jeden měl zvláštní postavení asi jako biskup a ordinováni způsobem, který vždy byl užíván v Jednotě, jak o tom svědčí slova Řádu zvláštního z r. 1609: »Takový řád ordinací kněžské mezi Bratřimi vyzdvižen jest léta Páně 1467, v desíti letech po jejich se oddělení od zavedení římského.« Sněmovní usnesení pak z r. 1494 vymezilo moc sudího, jenž vedl od té doby správu Jednoty, zatím co biskupovi zůstala pouze ordinace, postavilo jej v čelo úzké rady a stanovilo její působnost i volbu členů, jichž bylo čtrnáct. A poněvadž do r. 1500 se ustavilo v Čechách a na Moravě na 200 sborů, usnesli se Bratři na tom, aby napříště nestál v čele Jednoty jeden biskup, jako dosud, ale čtyři sebě rovní, v důvěře, že potřeby Jednoty budou takto lépe opatřeny při značném počtu věřících. Konečně první desetiletí 16. století dalo vznik instituci bratří soudců.

Na této organisaci po celé trvání Jednoty nebylo v podstatě ničeho měněno. Opravy později provedené směřovaly jednak k prohloubení nebo upevnění organisace (na př. přesnější vymezení povinností jednotlivých církevních funkcionářů), jednak týkaly se věcí podružnějších (zjednodušení obřadů; prosté podání ruky místo vzkládání rukou). Organisaci od vzniku Jednoty po celé 16. století podávají Dekrety Jednoty bratrské.*) Obsahují bohatý a rozmanitý sněmovní materiál z let 1488—1575 na základě exempláře Musea českého, z leta 1591—1601 podle rukopisu nalezeného v Lešně Polském. Přes četné mezery a naprostou nesoustavnost, neboť s ustanoveními o povinnostech biskupů nebo úzké řadě střídají se oddíly rázu čistě osobního nebo hospodářského, líčí organisaci bratrskou úplně a jsou krom dvou visitačních řádů jediným pramenem poznatků pro ni z této doby.

Tyto dva visitační řády vydal r. 1907 profesor Husovy fakulty Skalský jako otisk rukopisu uvedeného v knihovně Musea pod signaturou I H 37 s titulem: »Pravidlo těch, jenž sbory Páně navštěvují.« Rukopis formátu velké osmerky má 18 pergamenových lístků a obsahuje vlastně řády dva; prvý má letopočet 1537 a zkratku J. A. — snad pochází od Jana Augusty z doby jeho snah o povznesení kázně v církvi — a podává výčet povinností visitátorových, druhý bez letopočtu ukazuje některými výrazy a rčeními na pozdější vznik. Obsahově shoduje se s prvým, ale látku podává ve zhuštěné formě.

Život Jednoty po stránce řádů a obyčejů — jak se praví v podtitulu — líčí z let 1570—80 Jan Lisitský v »Obrazu Jednoty českobratrské«. Spis, psaný latinsky již r. 1599, byl vytištěn teprve r. 1660 v Amsterdamu česky i latinsky s předmluvou a

*) Vydal Gindely.

doslovem Komenského jako svědectví o bývalém rozkvětu Bratří na útěchu a povzbuzení rozptýlené církve. Od té doby byl vydán ještě třikrát. Vypravování Lasitského je velmi obsažné, a třebaže na některých místech trochu idealisticky zabarveno, působí svou bezprostředností a postřehy očitého svědka. Goll nazval jej proto pramenem nespolehlivým, avšak správnost jeho údajů lze korigovati ustanoveními později vydaných řádů.

Rok 1609 byl důležitý a významný pro Jednotu nejen pro dosažení svobody náboženské, ale také po stránce organizační; neboť zachovaly se z té doby dvě zajímavé památky: »Řád zvláštní mezi Bratřími« a »Zpráva potřebná o bratřích soudcích, pomocnících při zbořích Páně v Jednotě bratrské.«

Bratři soudci byli laičtí pomocníci správce sboru a důležitým činitelem, zvláště za pronásledování, kdy stali se často jedinými duchovními vůdci sboru, když kněží musili ujíti za hranice. V literatuře odnášejí se k nim četné zmínky: v obou visitačních řádech, na několika místech v Dekretech, v Registrech sboru evančického, zevrubně pojednává o nich Lasitský v 22. a 23. kapitole, konečně Winter v I. díle na str. 488 »Života církevního« upozornil na 2 fragmenty k nim se vztahující, zařazené v universitní knihovně pod signaturou 54 G 725 článek II. a III. Čl. II. o 50 listech má název: »Naučení soudcům i k soudu jdoucím. Kterak by se při tom každý zachovati měl« a čl. III. o 8½ stranách »Povinnosti bratří soudců, pomocníků při zbořích Páně v Jednotě«. Sepsáním »Zprávy potřebné« staršími Jednoty splněno bylo přání bratří soudců, kteří po delší čas žádali, aby měli pravidlo, jímž by se spravovali a povinnosti lépe zastávali. Vlastní »Zprávě« předchází povšechný úvod; další strany vyplňuje šest kapitol, týkajících se volby, povinností, vztahu k věřícím a podobně. Rozsahem je víc než o jednu třetinu delší než »Řád zvláštní čili partikulární«, který podává celé zřízení Jednoty a svědčí jistě i po této stránce o důležitosti soudců. »Řád zvláštní« je práce spěšná a byla sepsána za zvláštních okolností. Po marných pokusech sjednocovacích, trvajících několik desítek let, se konečně r. 1608 přičiněním Budovcovým čeští protestanté sjednotili a seskupili zprvu kolem České konfese z r. 1575, kterou znovu vydali a opatřili předmluvou. Na základě majestátu se mělo sjednocení provésti dopodrobna, zejména co do organizace. A proto, jak stojí doslova v předmluvě k Řádu z r. 1632, »poručeno je Bratřím patronům jejich, aby co obzvláštního v církvích svých, zvlášť strany řádu a kázně mají, ukázali. I uvedeno jest to v spis, a J. Mstem podáno. Což poněvadž zhaněno býti nemohlo, avšak mezi tím nevidělo se ještě na ten čas, jak by všechny české církve na jeden způsob přivedeny býti mohly: dovoleno je Bratřím, aby při témž řádu svém zůstati mohli, dokudž by dokonalejšího něco, což by všechněm společně bylo, neukázal Bůh«. Tedy sestavili si Luteráni svůj řád, a Bratři tento »Řád zvláštní čili partikulární«. Oba byly sestaveny do začátku října.

Řád zvláštní je uložen v archivu zemského musea; obsah jeho uvádí Gindely v »Dějínách o udělení majestátu z r. 1609«, ale

v plném znění otištěn teprve v »Písemných památkách evangelické minulosti české« profesorem Skalským r. 1907.*)

Na žádost nejen domácí, ale i cizích církví, a po opětovném přehlédnutí došlo k jeho vytištění r. 1632 v Lešně Polském. Z tohoto vydání zachovalo se jen málo exemplářů. V universitní knihovně je výtisk neúplný pod signaturou F 1108 a v musejní pod signaturou 50. G. 2. velmi zachovalý, téměř jako nový. Česky byl vydán po 265 letech r. 1897 s poznámkami Komenského a začátkem tohoto století opět v Sebraných spisech Komenského v 8. knize; latinsky dvakrát r. 1634 a 1660 v Amsterodamu s poznámkami, s Historiolou a jinými spisy Komenského, německy r. 1739 ve Schwabachu. Je rozdělen na VII částí: 1. Řád veřejný celé Jednoty, 2. Způsob synodů a ordinací, 3. Církevní přísluhování ve zbořích, 4. Řád domovní služebníků, 5. Řád domovní posluchačů, 6. Řád visitační, 7. Řád kázně. V řádu se uplatňují jak zásady zřízení biskupského a konsistorního, v seniorech a úzké radě, tak synodního a presbyterního v synodách a ve funkci bratří soudců.

II. (S y n o d a.) Nejvyšší instancí v Jednotě byla synoda. Bývala buď generální nebo veřejná, krajská nebo partikulární. Řád zvláštní uvádí ještě synodu provinciální. Odbývaly se téměř každoročně a místo i doba byly různě voleny, buď v Čechách, na Moravě nebo v Polsku, nejčastěji ve velikých centrech bratrských v Ivančicích a Přerově. Generální synody svolávali po společné úradě a jich se účastňovali stejně kněží různých stupňů s jáhny, jako laikové v zastoupení všech obcí bratrských. Trvaly čtyři až sedm dní a upravovaly se na nich záležitosti týkající se celé Jednoty; účelem jejich bylo zpravidla utvrzení kázně a řádu a povzbuzení k další činnosti; ale také vylučovali se na nich nehodní nebo naopak přijímali kající a ordinovali církevní služebníci. Synoda se zahajovala večerním shromážděním. Po dobu trvání synody také každé ráno byla kratší pobožnost a po ní se radili odděleně biskupové a kněží. Jáhnové a akoluté se porad neúčastnili. Kněží, majíce staršími vybraného předsedu a písaře, usnášeli se o otázkách, daných jim biskupy k rozhodnutí a sestavovali svá mínění v články, které na konec odevzdali představeným. Předmětem úvah starších byly dotazy nebo stížnosti, jež na ně vnesli kněží buď společně, buď jednotlivě nebo sbory a biskupové na ně odpovídali. Zajímavý byl způsob jednání, jakým byly sbírány úsudky a činěna konečná rozhodnutí v probíraných otázkách. Nejprve byly všechny přečteny a krátce vyloženy a na to projevovali dobrá zdání mladší před staršími, takže předsedající činil závěr. Tento způsob, nám poněkud neobvyklý, pokládali Bratří za nejpříhodnější a nejužitečnější: neboť jim šlo o to, aby každý vyslovil svůj názor svobodně a bez ostychu a nebyl žádným ohledem

*) Má tyto oddíly: 1. O konsistoři, 2. O synodách a ordinací, 3. O řádích v domech bratrských, 4. O kázní, 5. O řádě neb obyčejích při službách církevních. Na jeho základě byl sdělán řád z r. 1616, který byl na hlavním synodu v Žeravicích přehlédnut, doplněn, od všeho duchovenstva přijat a podpisem jejich schválen.

vázán. Zatím písař poznamenával všechna dobrá zdání i s důvody, a předseda neučinil rozhodnutí, dokud rozpory nebyly odstraněny. Teprve po docílení dohody byla usnesení, jakožto všeobecná, zapsána do knihy zápisů. Krom toho biskupové, měla-li se vykonat volba nejvyššího církevního funkcionáře, přijímali hlasy duchovních a prováděli volbu, nebo examinovali osoby vyhlédnuté k úřadu kněžskému a kněžími doporučené. Krajská synoda byla svolávána biskupem a spolustaršími té které diecese tehdy, kdy záležitosti určité diecese, s významem jen pro ni samu, potřebovaly rychlého vyřízení a nemohly být beze škody odloženy až do synody generální. Šúčastňovali se jí krom svolavatelů pouze kněží příslušné diecese, ač přítomnost laiků, ovšem bez jakéhokoli práva, nebyla vyloučena. Usnesení krajské synody musila být zaslána všem ostatním diecesím pro zachování jednoty v církvi.

(Dokončení.)

Dělnické právo.

—Ik— (Brno).

Prof. Dr. Dominik uveřejnil v brněnském soc. dem. deníku »Stráží socialismu« pod uvedeným nadpisem pozoruhodnou úvahu, jejíž obsah neváháme čtenářstvu předložit:

V poslanecké sněmovně byl podán návrh (posl. Němec a soudr.), aby počátkem škol. roku 1922/23 zřízeny byly na všech právnických fakultách v československé republice stolice dělnického práva a konány pravidelné přednášky o dělnickém právu domácím i mezinárodním, zahrnuje v to sociální pojišťování a spotřební i výrobní družstevnictví.

V odůvodněno návrhu se praví: ... Četné z požadavků (dělnické třídy), obsažených v předválečných minimálních programech socialistických jsou dnes již rozřešeny a vtěleny v zákony, zákonná úprava dalších, zejména sociálního pojišťování, se připravuje. Úsilí o splnění požadavků pracujícího lidu a vyřizování sporných otázek mezi vlastníky výrobních prostředků a pracovníky přestoupilo již stadium prvních bojů, v nichž proti skupině výhradně oprávněných vlastníků kapitálu stávalo dělnictvo jako skupina bez právní ochrany a bez pevné právní úpravy svých poměrů; dnes zápas obou výrobních skupin nabývá již zcela určité povahy procesu právního. Vyvinul se takto nový obor práva dělnického, bez jehož znalosti neobejde se v budoucnu žádný praktický právník.

Návrh na zřízení stolic dělnického práva třeba vítati nejen s hlediska praktického, nýbrž i z důvodů vědeckých.

K právním poměrům dělnické třídy přihlíželo se sice i dosud při přednáškách na fakultách právnických, zejména v právu správním (živnost., pojišťovacím, správě sociální). Avšak rozsah, v jakém se tak dělo, byl pranepatrný. V pojmu práva správního